

JASLARDI MILLIY RUWXTA TÁRBIYALIWDIŇ TIYKARǴI FAKTORLARI.

Taxiyatash rayoni 13-sanlı mektepte mektep maslahatshi

Nzamatdinov Nursultan Buyrabay ulı

Annotaciya

Usı maqalada Globallasıw sharayatında ruwxıy-ádeplilik tárbiya sistemasın jánede jetilistiriw, tálim-tárbiya nátiyjelilligin asırıw jaslarımızdıń ruwxıy immunitetin bekkemlew, olarda internetten durıs paydalanıw mádeniyatın kúsheytıw sıyaqlı búginniń aktual máseleleri ashıp beriledi.

Tayanış sózler

Globallasıw, ruwxıy immunitet, psixikalıq hám fizikalıq kamalat, “evropasha mádeniyat”.

Annotatsiya

Ushbu maqolada Globallashuv sharoyitida ma'naviy-axloqiy tarbiya tizimini yanada takomillashtirish, ta'lim-tarbiya samaradorligini oshirish, yoshlarimizning ma'naviy immunitetini mustahkamlash, ularning Internetdan to'g'ri foydalanishini kuchaytirishning dolzarb masalalari muhokama qilinadi.

Tanish so'zlar

Globallashuv, ma'naviy immunitet, ruhiy va jismoniy mukammallik, “evropacha ma'lumot”

Annotation

This article discusses the urgent issues of further improving the system of ethical and moral education in the conditions of globalization, increasing the

effectiveness of education, strengthening the moral immunity of our youth, and strengthening their correct use of the Internet.

Familiar words

Globalization, spiritual immunity, mental and physical fitness, "European knowledge"

Globalisasiw sharayatında ruwxıy-ádeplik tárbiya sistemasın jáne de jetilistiriw, tálim-tárbiya nátiyjeliligin asırıw, jaslardıń ruwxıy immunitetin bekkemlew, olarda internetten paydalanıw mádeniyatın kúsheytiw búginniń aktual máselelerinen biri bolıp tabıladı.

Áne sonday sharayatta tek óz pikiri ǵana emes, al sana-sezimi, olardı milliy hám ulıwma insaniylıq qádiriyatlar muwapıqlıǵı tiykarında rawajlandırıwǵa háreket etken insan, xalıq ǵana ózin saqlap qalıwı múmkin. Jaslarımız arasında ulıwma insaniylıq pazıyletlerdiń qalıplesiwinde aforizmlerden paydalanıwdıń áhmiyeti jóninde toqtalıp ótpekshimiz:

Ustazımnıń sózleri yadımda, "... tabıs ushın ne nárse zárúr, uqıppa yamasa miynetsúygishlik? Velosiped ushın qaysı dóngelek zárúrli, aldınıǵıma yamasa keyingime?". Máselege hár saparı hár qıylı qaraw múmkin, biraq bunda maqset jetekshilik qıladı.¹[1.63]

Insannıń maqsetke baǵdarlangan iskerligi miynet bolıp tabıladı. Miynet qılıw processinde insannıń dúnyaqarası, oylawı rawajlanadı. Ol sebepli insan óziniń uqıbı, qábileti hám talantın júzege shıǵara aladı. Miynette insan dúnyaqarası qalıplese, bilim dárejesi kúnnen-kúnge artıp baradı. Psixikalıq hám fizikalıq kámalǵa erisedi.

Tárbiya saatlarında oqıwshı jaslardı ruwxıy jetilistiriwde aforizmlerden paydalanıwdıń ayırım paydalı qásiyetleri haqqında piki júritpekshimiz.

¹ Толипов М. Тафаккур тарбияси. Т.: Янги аср авлоди. 2014.-Б.63

Sir emes, miynet tárbiyası - tárbiyaniń áhmiyetli túri, shaxstı qáliplestiriwdiń baslı shártlerinen biri bolǵan pedagogikalıq process². [2.401] Miynet tárbiyası adamnan jámiyetlik paydalı miynetke ishki talap, tártip-intizamlıq, shólkemlestiriwshilik, baslamashılıq iskerlik, jumıstıń kózin bilıw sıyaqlı sapalardı qarar taptırıwǵa xızmet etedi. Miynet insan talapların qanaatlandırıwdıń baslanǵısh hám tiykarǵı quralı bolǵanlıǵı ushın da miynet tárbiyası tárbiyaniń basqa hámme túrлерinen aldın payda bolǵan.

Oqıwshılarga miynet hám oǵan juwapkershilik penen qatnasta bolıw, miynetsúygishlik sezimlerin iyelewge sanalı múnasebetti úyretiwde oqıw orınlarınıń ornı úlken hám juwapkerli bolıp tabıladı.

Turmısımızda tez pát penen rawajlanıp baratırǵan texnika, texnologiya, túrli jańalıqlar, oylap tabılıwlar, elektron hám mexanikalıq apparatlar jáne basqa da buyımlar fizikalıq miynetke bolǵan talaptı bir qansha páseytpekte.

“Hújdan menen orınlangan hár qanday miynet paydalı bolıp tabıladı, sonlıqtan, ol húrmetke ılayıq” - dep biykarǵa aytpaǵan edi ataqlı batıs jazıwshısı Stendal³. [3.64] Shın qálbinen sezingen halda hár bir wazıypa hám máselege ayrıqsha múnasibette bola bilıw itibarǵa ılayıqdır. Oqıwshınıń ulıwma uqıbı (joqarı intellekti, jaqsı yadı, dóretiwshilik qıyalları hám taǵı basqa)larınan tısqarı jeke uqıbı (matematika yamasa texnikaǵa, kórkem ónerge yamasa gumanitar pánlerge qızıǵıwshılıq) na da itibar qaratıwımız tiyis. Haqıyqattan da, hár bir shaxs óz ornına iye. Atap aytqanda oqıwshı-jaslardıń jámiyette tutqan ornı kútá úlken. Búgan baylanıslı ayırım oy-pikirlerge dıqqatımızdı qaratsaq.⁴ [4.13]

Insan balası tayın miynetsúygishlik sezimi menen dúnyaǵa kelmeydi. Ol áste-aqırın tárbiya processinde qáliplesip baradı.

² Аминов М. Н. Тарбия. “Ўзбекистан миллий энциклопедияси”, Т.: 2010.-В. 401

³ Тафаккур гулшани. Гафур Гулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти. Т.: 1999, 64-бет

⁴ Ғаззолий З. М. Химияи саодат.-Т.: Оқ уй, 1994, 13-бет.

Mánawiyat - ata-babalardı áwladlarǵa, ótken zamandı búginge, búgindi bolsa keleshekke baylawshı kópirdır. Ol ata-babalarımız toplaǵan barlıq jaqsı ibartlar hám pazıyetler, qádiriyatlar hám dástúrlardıń kompleksi, qalaberse, babalarımız toplaǵan tariyxıy-sociallıq tájiriye hám barlıq kóz-qaraslardı ózinde sáwlelendiredi.

Ǵárezsizlik jıllarında mámleketimizde diniy-ruwxıy ortalıqtı salamatlastırıw boyınsha qatar iygilikli jumıslar ámelge asırıldı. Máhálleler jámiyetimizde ruwxıy-ádeplik qádiriyatlardı, áwele, adamgershilik, tolerantlıq, óz-ara awızbirshilik hám tatıwlıq pazıyetlerin qatar taptırıw, jaslardı ǵárezsizlik ideyaları ruwxında tárbiyalaw, mámleketimizde turmısqa endirilip atırǵan demokratiyalıq reformalardıń mánisi hám áhmiyetin perzentlerimizge tereń túsindiriw jolında jigerli túrde úles qosıp kelmekte.

Uzaq ótmishte qalıplesken, basqa ellerde kem ushıraytuǵın jámiyetlik institutı bolǵan máhálle sisteması búgingi kúnde “máhálle - xalıq hújdanı” degen múnásip tariypke tolıq juwap beriwin hám jámiyetimizdegi reformalar ushın bekkem tayansh bolıp xızmet etip atırǵanın atap ótiw kerek. Házirgi kúnde puqaralardıń ózin ózi basqarıw shólkemleri óz aymaqlarında jámiyetshilik qadaǵalawı sheńberinde bir qatar wazıypalardı nátiyjeli ámelge asırıp kelmekte. Puqaralardıń diniy isenim erkinligi huqıqlarına ámel etiliwin támiyinlew máselesi usılar qatarınandır⁵. [5.87]

Buǵan baylanıslıǵı jámiyetshilik qadaǵalawı da tiyisli organlar hám máhálle pasbanları menen sheriklikte ornatılıp, túrli zıyanlı aǵımlar jaslardıń sanasın záhárlep, olardı ózne tartıp ketiwdiń aldın alıwda, máhállede tınıshlıq-tatıwlıqtı saqlawda úlken áhmiyetke iye boladı. Jámiyetshilik qadaǵalawı shańaraqta ata-analardıń perzentlerine berip atırǵan tárbiyasın úyreniw, tálim mákemelerinde tárbiyashı hám oqıtıwshılardıń tárbiyalıq - ádeplik islerdi alıp barıwın analiz qılıw hám de máhállede, ilajlarda puqaralardıń din hám hújdan

⁵Жакбаров М. Комил инсон ғоясининг тарихий-фалсафий асослари. “Тафаккур”, Т.: 2011, 87- бет

erkinligin kemsitiwshi, sheklewshi nızamğa qarsı minez-qulqlardı úyreniw, din salasında jetkilikli bilimge iye bolmağan shaxslar menen keń túsindiriw jumısların alıp barıw sıyaqlı máselelerdi óz ishine aladı.

Búğan baylanıslı Prezidentimiz SH.M.Mirziyoevniń “Jámiyetlik turaqlılıqtı támiyinlew, muqaddes dinimizdiń saplıgın asıraw - dáwir talabı” atamasındağı konfrenciyada aytıp ótken tómendegi pikirleri oğada ayrıqsha áhmiyetke iye: “... Sol sebepli de sizlerdiń úlken bilimińiz, abıray-itibarińızdı inabatqa alıp, men sizlerge, barlıq din xalqına, jámiyetshiligimizge shaqırıq qılajaqpan: jurtımızda tınıshlıqtı, abadansılıqtı saqlawda bizge járdem beriń. Eger máhálleńizde qandayda-bir bala zıyanlı diniy ağımğa kirip qalğan bolsa, onı nadurıs joldan qaytarıwğa háreket etiń. áwele, olar menen sóylesip, bul - ata-babalardıń jolı emes, bul joldan qayt, haqıyqat mine bul jaqta, tınıshlıq hám jaqsı is jolınan barıp, hesh kim kem bolmağan, dep olardı salamat isenimge isendiriw kerek. Bilim menen, aqıl hám zákawat, úlgili isler menen isendiriw kerek. Tariyxtan, búgingi turmısımızdan alınğan turmıslıq, tásirli mısallar menen isendiriw kerek!”.

Búgin tek jurtımızdan ǵana emes, al dúnyanıń ol shetinen bul shetine shekem - bir qádem. Búgin derlik hár bir shańaraqta, oqıw dárgayında, kárxanada, kóshe-kúyde - zamanagóy kompyuterler bar hám olar internetke jalǵanǵan. Sonday eken, hár qanday xabardı operativ uzatıw hám qabıllaw múmkinshiligi bar. Keleshekte zamanagóy informaciyalıq-kommunikaciya texnologiyalarınń sharapatı sebepli insan óz úyinde otırıp dúnyanıń túrli shetlerinde qanday waqıya-qubılıslar júz berip atırǵanın tek esitiw ǵana emes, al hátte gúzetiw, kóriw hám hátte óz múnásebetin bildiriw múmkinshiligine iye.

Juwmaqlap aytqanda, biz social-gumanitar tarawda iskerlik alıp barıwğa háreket etip atırǵan bolajaq pedogog-xızmetkerler, jámiyetshilik wákılleri, máhálledegi juwapkerler, diniy ulamalar hám tarawğa baylanıslı bolǵan basqa shólkemler búgin jaslar ortasında túrli jat ideyalargá qarsı úgit-násiyatlawdı kúsheytiwimiz jáne bul dáwir talabı ekenligin hámmeden kóre tereńrek

aʼllohimiz h m tiyisli ilajlard   melge asir w jollar n islep sh g wimiz h m de
turm sqa endir wde belsendilik etiwimiz tiyis.

PAYDALANILGAN  DEBIYATLAR

1. Толипов М. Тафаккур тарбияси. Т.: Янги аср авлоди. 2014.-
Б.63
2. Аминов М. Н. Тарбия. “Ўзбекистан миллий энциклопедияси”,
Т.: 2010.-В. 401
3. Тафаккур гулшани. Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва
санъат нашриёти. Т.: 1999, 64-бет
4. Ғаззолий З. М. Химияи саодат.-Т.: Оқ уй, 1994, 13-бет.
5. Жакбаров М. Комил инсон ғоясининг тарихий-фалсафий
асослари.2011,87-бет